mensch onwaarheid zou hebben gedacht, kan toch niet worden aangenomen.

Weliswaar stelt prof. Visscher de natuurvolkeren en den mensch vóór den val allerminst op één lijn.

Hij erkent, „dat deze verhouding tot de dieren bij deze stammen samen(hangt) met hun animistisch pantheistisch natuurgevoel en als zoodanig hemelsbreed verschillend (is) van den mensch in den staat der rechtheid" (blz. 91).

„Maar" — zoo laat hij er onmiddellijk op volgen — „het is volstrekt niet onmogelijk, dat deze in nog veel teederder relatie tot de natuur heeft gestaan".

Het is niet onmogelijk, meent hij.

Derhalve is hij er niet zeker van.

En op wat niet zeker is, kan hij onmogelijk een bewijs laten rusten.

Als prof. Visscher wat sterker zijn fantasie had ingebonden en wat minder zijn apart boekje had geraadpleegd, zou hij nuchterder tegenover dit probleem hebben gestaan.

De sprong van de natuurvolkeren naar den Paradijsmensch is toch altijd grooter, dan die van den mensch, welke uit genade bij de bijzondere openbaring Gods leeft en den mensch vóór den zondeval.

De rechtvaardige kent het leven van zijn beest, zegt de Spreukendichter.

Ik geloof dan ook, dat die het beter zal kennen dan de natuurmensch, die door gemis aan bijzondere genade en door terugtrekking van de algemeene genade den weg der verdierlijking is opgegaan.

En ik betreur het zeer, dat prof. Visscher dit niet scherp in het oog heeft gehouden.

Hij stelt tegenover elkander natuur- en kultuurmensch.

Hij had tegenover elkander moeten stellen natuurlijk en geestelijk mensch.

En meer speciaal: de mensch, die van de bijzondere openbaring Gods, aan het geslacht van Noach geschonken, zich hoelanger hoemeer verwijderde, zoodat hij de grens tusschen zichzelf en het dier niet meer kon onderscheiden en aan het dier de eigenschappen van zichzelf toekende, tot persoonlijkheid denken en spreken toe en de mensch, die door de genade van Christus geleerd heeft, dat hij een koningsmensch is en dat in Christus aan hem alle dingen, ook het dier onderworpen zijn.

Prof. Visscher heeft mensch en dier dichter tot elkander gebracht dan met de Schrift in de hand gerechtvaardigd kan worden.

Het Paradijsverhaal spreekt nergens van een „intieme betrekking", van een groote gemeenzaamheid, van een zeker soort „geestelijke" verwantschap tusschen mensch en dier.

Maar het legt juist op het krachtigst klem op den afstand tusschen mensch en dier.

Dit is een niet te verdoezelen waarheid: „En God zeide: laat Ons menschen maken naar Ons beeld en naar Onze gelijkenis en dat zij heerschappij hebben over de visschen der zee en over het gevogelte des hemels en over het vee en over de geheele aarde en over al het gedierte, dat op de aarde kruipt" (*Gen.* 1:26).

Natuurlijk was er harmonie in de oorspronkelijke schepping.

Maar een harmonie, die heerschappij niet uitsloot.

De mensch in het Paradijs wist zich hoog verheven boven het dier.

God had het hemzelf aangezegd. (Gen. 1:28).

Hij stelde hem door het namen geven van de dieren ook in de gelegenheid om deze bewuste meerderheid te doen blijken.

In dit opzicht keert prof. Visscher het Paradysverhaal onderst boven.

Het spijt ons zeer, dat wij dit zoo uitdrukken moeten.

Maar de waarheid gaat bovenal.

Ja, wel beschouwd, neemt prof. Visscher een standpunt in, dat nog beneden dat der natuurvolken wegzinkt.

Wanneer het bij hen gaat over onderhandelingen met dieren — prof. Visscher geeft er op blz. 90 en 91 eenige voorbeelden van, dan laten zij het initiatief toch altijd van den mensch uitgaan.

Maar prof. Visscher laat het van het slangenbeest uitgaan.

Het slangenbeest „sprak" het eerst.

Het dier knoopte onderhandelingen aan.

En dat dier scheen zelfs aardig in de dogmatiek thuis. Prof. Visscher konstateert: „De mensch had in zijne gemeenschap met het goddelijke Wezen van doen met „den Heere God". Maar de slang vermijdt zorgvuldig dien bonds-Naam, als wilde zij den mensch de bijzondere boondsbetrekking, die in den omgang tusschen God telkens weer opnieuw geopenbaard werd, doen vergeten aan de vrouw". (blz. 94, 95).

Men beproeve zich eens voor te stellen, hoe de slang dit verschil tusschen „Heere God" en alleen „God" voor de vrouw moeten hebben uitgedrukt zonder woorden, zonder hoorbare stem.

Moet prof. Visscher hier niet uitkomen bij de beruchte „hoogere werkelijkheid"?

Even verder leest men: „In negatieven vorm herhaalt de slang nog eenmaal woordelijk de eens gedreigde straf door tot de vrouw te zeggen: „gij zult den dood niet sterven"." (blz. 97)

Hoe moet dat toegegaan zijn?

Een woordelijk herhalen zonder uit gesproken woorden!!!

En hoe moet de slang dat negatieve hebben uitgedrukt?

Een tipje van den sluier wordt door prof. Visscher opgelicht, als hij zegt: „Het geestelijk oog dezer slang deed een verstoenenden invloed op haar uitgaan, zoodat zij gekluisterd bleef aan de plaats, waar zij deze haar zoo geheel vreemde taal beluisterde". (blz. 97).

Heeft dan deze slang misschien niet met den mond, maar met een „geestelijk oog" gesproken?

Was het dus oogentaal?

Waar zat dat „geestelijk oog"?

Straalde het door het natuurlijk oog uit of had het een afzonderlijke plaats?

Wij willen den lust tot schertsen, welke bij ons bovenkomt, onderdrukken, ofschoon de gelegenheid als het ware er toe noodt.

Niet gaarne zouden wij echter den schijn wekken, alsof wij den ernst der zaak uit het oog verloren.

Evenwel moet men zich erover verwonderen, dat een scherp denker als prof. Visscher zich in zulke ongerijmdheden verstrikte.

En toch kan het weer niet verwonderen.

Dat komt ervan als men de Schrift niet haar eigen uitlegster laat zijn.

Dat komt ervan als men voor de oplossing van een machtig Schriftprobleem alle heidenen te hulp roept en met de diepst gezonkenen onder hen het eerst te rade gaat.

Zelfs een hoogleeraar, al is hij nog zoo Gereformeerd, behoort te bidden en te waken om zich onbesmet te bewaren van ongeloofstheorieën, waarmee hij dagelijks omgaat.

Dat zeg ik niet alleen tot prof. Visscher.

Dat zeg ik onder meer en niet in de laatste plaats ook tot mijzelf.

Verwording.

In Duitschland wordt op het oogenblik een proces gevoerd, dat luider waarschuwt dan tien boete predikaties.

Ouders trokken zich van toezicht op hun minderjarige kinderen niets aan.

Die kinderen gaven zich over aan bacchanaliën.

Meisjesseer werd geschonden.

Moord en zelfmoord werden gepleegd.

En in plaats, dat het publiek ervan gruwt, toont het een ongezonde belangstelling.

Een der beklaagden had een ovatie van een groote menschenmenigte in ontvangst te nemen, het rijtuig waarin hij zich bevond werd vol bloemen geworpen en slechts na geruimen tijd kon hij het rechtsgebouw bereiken.

Te erger is dit, omdat naar men van alle kanten verzekert, dit geval niet op zichzelf staat.

In andere wereldsteden, ook in kleinere plaatsen, zouden zulke dingen ook gebeuren, al vallen er niet altijd dooden.

Rotte plekken in onze moderne kultuur zijn hierdoor onbarmhartig blootgelegd.

De vrije opvoeding, welke niet anders inhoudt dan gemakzucht der ouders, brengt een misdadig geslacht groot.

Laat tenminste de christenmensch er walging voor hebben!

Laat het zijn ijver om een eigen kultuur te bouwen verhoogen!

Want de moderne kultuur gaat even zeker te gronde als het Romeinsche rijk te gronde ging.

Zorgen dan de christenen ervoor met een nieuwe kultuur gereed te zijn.

Zij zijn immers het zout der aarde?

Het zout ook van een waarachtige kultuur?

De Olympische spelen.

Er valt niet aan te denken om de circulaires, welke ons worden toegezonden, in ons blad op te nemen.

Men roepe daarvoor de gastvrijheid van onze politieke bladen en onze plaatselijke kerkelijke pers in.

Een uitzondering maken wij echter voor het schrijven, dat namens de Generale Synode van Groningen om plaatsing vroeg.

Het is van den volgenden inhoud:

> Bij de Generale Synode van de Gereformeerde Kerken in Nederland, gehouden te Groningen, kwam een adres in van de zeven Kerken van Amsterdam en omgeving, die zich aangorden tot evangelisatie-arbeid onder eventueele bezoekers van de Olympische spelen. Door deze kerken is eene commissie benoemd om maatregelen voor te bereiden voor de uitvoering van de taak der kerken, binnen welker ressort de Olympische spelen dit jaar zullen worden gehouden.
>
> Deze taak zal eene zeer groote zijn, eene dubbele, en inspanning vragen van alle krachten. Een taak om te bewaren en eene om te evangeliseeren. Duidelijk staat de commissie voor oogen, wat zij zal hebben te doen; reeds stippelde zij richtlijnen uit voor haar arbeid. Zij deed hiervan mededeeling in een circulaire aan de kerken, verzonden in Juli 1927. De Generale Synode was niet minder overtuigd van de dure roeping der kerken met het oog op wat ons land en vooral Amsterdam wacht gedurende een viertal maanden. Zij oordeelde, dat al de Gereformeerde Kerken in Nederland aan den arbeid der zeven Kerken hebben deel te nemen. Hoe zij dat zullen kunnen? **Door in het gebed** in het midden der gemeente wijsheid, kloek beleid, gaven en krachten van den Heere te vragen voor hen, die dit moeielijk werk zullen hebben te werken, en daar deze arbeid veel geld zal kosten, **haar finantieelen steun** te bieden.
>
> De Synode besloot haar ingenomenheid met den voorgenomen arbeid uit te spreken en alle de kerken op te wekken met **krachtigen geestelijken en finantieelen steun** deel te nemen in dat veelomvattend werk, en dit te doen door **een woord van opwekking rechtstreeks uitgaande van de Synode aan de kerkeraden.**
>
> En opdat de leden onzer kerken zouden zijn voorbereid, wanneer hun steun **door een te houden collecte** zal worden gevraagd, besloot de Synode van dit opwekkend woord afschrift te zenden aan onze kerkelijke bladen.
>
> Dat **dan de saamwerkende kerken en haar commissie mogen worden bemoedigd door een gestadig toevloeien van de bencodigde gelden uit de collecten.**
>
> Dat in de gezinnen en in de openbare samenkomsten der gemeente, al de dagen en maanden van het verblijf en bedrijf van die spelen in het midden van ons volk, deze evangelisatie-arbeid in de gebeden worde gedacht.
>
> Dat de Heilige Geest hen leide, die zich aangorden tot dezen arbeid in Gods Koninkrijk en dat worde gezegend hun vlijt. Dan zal, indien het gebed niet vertraagt, ook de milde gave niet achterblijven!
>
> Namens de Generale Synode voornoemd,
> K. DIJK, praeses.
> J. J. MIEDEMA, assessor.
> G. KEIZER, 1e scriba.
> J. P. KLAARHAMER, 2e scriba.
>
> Januari 1928.

Mogen onze kerken zonder uitzondering hieraan gevolg geven.

Deze zaak is niet alleen voor Amsterdam van belang, maar voor heel Nederland.

Ook andere christenen hebben de hand aan den ploeg geslagen.

Met hen moet samenwerking worden gezocht.

Toch mag daarin de aktie onzer kerken niet ondergaan.

Zij moet haar zelfstandigheid bewaren.

Het staat te vreezen, dat een stroom van ongerechtigheden over onze hoofdstad zal stuwen.

Daartegen moet zoo mogelijk een dam worden opgeworpen.

Maar niet alle bezoekers van de Olympische Spelen komen met min eerzame bedoelingen naar ons land.

Hen in kennis te brengen met het zuivere Calvinisme is een taak, voor onze kerken weggelegd.

Die taak kan geen ander van ons overnemen.

Die moeten wijzelf volvoeren.

Men zorge daarom, dat wij niet door gebrek aan geld onze zelfstandigheid moeten prijsgeven.

Wie weet, hoeveel zaad zal worden gestrooid, dat met een eeuwigheidsoogst wordt bekroond.

Laten onze kerken niet te lang wachten met een kollekte te houden.

Hoe eer de zeven kerken, die de handen hebben ineengeslagen, weten over welk bedrag zij kunnen beschikken, des te beter kunnen zij maatregelen treffen.

Zou het zoo onmogelijk zijn, dat alle kollekten in de eerste helft van Maart of vroeger bij de kommissie binnenkwamen?

Het is ook hier als in zoo menig geval: de zaak des Konings heeft haast.

HEPP.

LITERATUUR EN KUNST.

Bij Jules Verne's honderdsten geboorte-dag.

De vorige week (8 Febr.) was het 100 jaar geleden, dat de bekende Fransche schrijver Jules Verne te Nantes geboren werd. In verband met dat, alom in de pers herdachte, feit, willen we ook in deze rubriek een artikel wijden aan de beteekenis van den merkwaardigen letterarbeid van dezen veelgelezen Auteur, al is het dan, dat zijn werk niet tot de literatuur in strikten zin behoort. Zelfs is Jules Verne als scheppend kunstenaar min of meer mislukt. Want zijn literaire aspiraties, die hij dankte aan den omgang met mannen als Dumas, Véron c.d. en die zich uitten in toonelstukken en verzen, bleven vrijwel onopgemerkt en voor zijn novellistischen arbeid kon hij in 't eerst in 't geheel geen uitgever vinden. Pas toen hij als schrijver een anderen koers uitging met z'n „Cinq semaines en ballon" (in 't Nederlandsch vertaald onder den titel „Vijf weken in een luchtballon"), dat in 1863 verscheen, kwam zijn opgang en dien dankte hij ook toen niet aan de literaire qualiteiten van zijn werk.

Toch lijdt het voor mij geen twijfel, dat Jules Verne een plaats inneemt in de literatuur-geschiedenis, zij het dan niet om de eigenschappen, dan toch om de richting van zijn werk. Daarom is m.i. ook een artikel over zijn werk in deze rubriek niet misplaatst.

Men kent, stellig ook uit eigen lectuur, het karakter van Jules Verne's boeken.

Hij was opgeleid voor jurist en volbracht ook zijn juridische studiën. Maar zijn belangstelling ging naar geheel andere dan juridische quaesties uit, ze richtte zich op het terrein van het natuurwetenschappelijk onderzoek, de techniek (toen in

vele opzichten nog in haar eerste opkomst: de aardrijkskunde. En hoewel hij tien jaar lang een betrekking vervulde, die in de lijn van zijn opleiding lag, zijn voorkeurstudie liet hij nimmer varen. Zelfs niet in den tijd, toen hij meende, dat het schrijven van tooneelstukken zijn werk worden zou. Eerst toen hij zich van dat ambt had losgemaakt, kon hij zich geheel aan zijn liefhebberijstudie wijden, zich volkomen in zijn interesse-sfeer verplaatsen en toen kwamen zijn beroemd-geworden boeken, welker aantal tenslotte tot ruim 100 is geklommen.

Dus dragen de boeken van Jules Verne een natuurwetenschappelijk-geografisch karakter. Maar daarmee is lang niet alles gezegd, is zelfs het voornaamste nog niet genoemd. Want het meest karakteristieke, het absoluut-eigene ervan is het stout-fantastische, het boven alle grenzen van werkelijkheid zich verheffende, het als visionair-vooruitgrijpende op wat veel latere tijden en veel verdere ontwikkeling hebben gebracht. Zijn vindingrijkheid, gepaard aan door ernstige studie verkregen kennis, vooral ook theoretische kennis, deed hem scheppingen fantaseeren, die bij den toenmaligen stand der techniek wonderbaarlijkheden waren, utopieën, en die hij nochtans met een uitvoerigheid beschreef en met een verbluffende zekerheid, als ging hij uit van bekende realiteiten. Een, ik zou haast zeggen klassiek-geworden Nautilus, waarmee kapitein Nemo 20.000 mijlen onder zee de geweldigste dingen waarnam, was louter een fantasie-spinsel, maar heel het ingewikkelde mechanisme van de boot wordt beschreven, als was de moderne onderzeeër den Schrijver bekend. De beroemde luchtballon, waarin de vijf-weken tocht werd ondernomen, was geheel een product van verbeelding, maar gebouwd naar de beginselen, die de gegevens zijn gebleken van de moderne aviatiek. En, om nog een derde voorbeeld te noemen, het monsterkanon van Staalstad, dat zijn projectiel wegwierp tot buiten de aantrekkingskracht der aarde en dat toch een àl te gedurfde speculatie scheen op technische vervolmaking, het is ten slotte gebaseerd op de principes, die in het moderne geschut hun toepassing hebben gevonden.

Dát is het merkwaardige van Jules Verne's boeken. Ze zijn onbegrensd fantastisch, maar die fantasie spruit voort uit een z i e n van mogelijkheden, ze waren, in dien tijd, schier ongerijmd denkbeeldig en intusschen is dat denkbeeldige gebleken feitelijkheid te kunnen worden, zij het dan in meer concreten vorm, dan die van Verne's geïdealiseerde theorieën. Wat hij zich in hoogvleugelende visioenen voorstelde: een boot o n d e r water en een vervoermiddel b o v e n den grond, een kracht-omzetting van luchtdruk en practisch-aanwenden van lichtgolving, 't is in den onderzeeër, het luchtschip, het zware geschut, de radiografie realiteit geworden, technisch misschien anders dan hij het construeerde, maar op hetzelfde beginsel gebaseerd. En bij zijn talloze verhalen van wonder-uitvindingen en ongehoorde avonturen was de technische uitwerkzetting zoo zorgvuldig en uit de samengebrachte gegevens zóó logisch opgebouwd, dat vrijwel geen enkel boek een Münchhausen-vertelsel was, maar, ook toentertijd, als in abstracto mogelijk kon worden aanvaard. Een eenvoudig, maar duidelijk voorbeeld daarvan is de kostelijke roman, die wel een van zijn allerbekendste geworden is: „De reis om de wereld in 80 dagen". Dat verhaal, in zijn humoristisch slot, is gegrond op het niet te ontkennen feit, dat men, reizend van het Westen naar het Oosten, elken dag vier minuten wint!

In die ver-reikende toepassing van theoretische feiten en mogelijkheden, en in de omzetting van zulke constructies tot verhalen van werkelijk geheuren, lag en ligt de bekoring, die van Jules Verne's boeken uitging en nog altijd uitgaat. En dat is het óók, wat de Schrijver een plaats geeft in de literatuurgeschiedenis.

Jules Verne's tijd was de periode van het opwaken der natuurwetenschappelijke studie. In de overtuiging, dat exacte kennis macht beteekende over en voor de toekomst, bracht men sterk op den voorgrond het streven naar intellectueele ontwikkeling. Natuurkunde, Wiskunde, Scheikunde werden d e wetenschappen, belangrijker dan alle andere, in haar toepassing geheel ongekende mogelijkheden openend. En mede onder invloed van nieuwere cosmogenische ideeën, gingen ze steeds meer het denken beheerschen, kwamen zelfs bij de intellectueele vorming op het eerste plan te staan.

Aan den anderen kant echter was er nog altijd de romantiek, wel, toen Verne begon te schrijven, in haar nabloei, maar toch nog invloed oefenend. Haar fantastische scheppingen, haar spannende avonturlijkheid, haar op het gemoedsleven gericht sentiment, haar idealiseeren van edelmoedigheid en ridderlijkheid, hadden nog steeds vat op de menschen, in 't bijzonder op de jonge menschen. Te midden van, vaak tegenover, de strenge eischen der exacte wetenschappelijkheid, was immers de romantiek vluchthaven der ontspanning; zij bevredigde den honger van het gemoed, die bij al de intellectualistische kennis ongestild bleef.

Er was alzoo bij de menschen van Jules Verne's tijd een moeilijk in balans te brengen zucht naar exact-intellectueele ontwikkeling en romantiek, een vaak verborgen strijd tusschen de eischen van hoofd en hart. En in die positie nu kwamen de boeken van Jules Verne voor beide „partijen" de oplossing brengen, volstrekt eenig in hun soort, maar precies de bestaande behoeften vervullend en daarom stormenderhand en volkomen het terrein der algemeene belangstelling veroverend.

F. van Raalte in zijn „Handelsblad"-artikel: „De romanticus der techniek" wijst daarop als hij zegt: ..... „Jules Verne heeft de gave gehad, paradoxaal de techniek uit te huwelijken aan de romantiek.... In den tijd, waarin de opvatting ontstond, dat kennis macht is ... liet Verne zien, welke verrassende mogelijkheden te wachten zouden zijn en hoe de techniek dienstbaar kon worden gemaakt aan begeerenswaard avontuur".

En dan toont hij verder aan, hoe dat „huwelijk van natuurwetenschappelijke techniek en romantiek een.... harmonieuze verbintenis werd" Want „de menschheid zoekt, zeer zeker ook in een tijd, waarin alleen intellectueele ontwikkeling van alle kanten wordt aanbevolen, een uitweg voor die gemoedsbehoefte, die behoort tot het domein der romantiek: het avontuurlijke, het fantastische, het ongewone, dat schooner schijn heeft dan het gewone dingen van alle dagen. Het optreden van Jules Verne was niet een reactie tegen de overheersching van het intellectueele weten, ging niet in tegen de belangstelling in de mogelijkheden van natuur en techniek, geenszins. Hij gebruikte juist de uitvindingen en toekomstmogelijkheden als motief voor het scheppen van den schoonen schijn der romantiek".

Duidelijker en beter kan het wel niet gezegd worden: Jules Verne's werk „de harmonieuze verbintenis tusschen natuurwetenschappelijke techniek en romantiek"! En daarmede is dan ook uitgedrukt de beteekenis, die Verne's boeken hebben gehad in literatuur-historischen zin: als zeerspeciale boeken van den tijd, zich aansluitend bij een strooming, die de literatuur van die dagen beheerscht, vormen ze metterdaad ook een schakel in den ontwikkelingsketen der literatuurhistorie, al zijn ze dan in zichzelf ook weinig literair.

Dat hierin ligt de verklaring van den opgang van Verne's romans in zijn eigen tijd, zegt Van Raalte in het genoemde artikel terecht: „dit nu maakte, dat zijn boeken met schier onleschbare begeerte opgenomen werden en in vele talen vertaald".

Maar het is óók de beteekenis, die ze hun waarde heeft doen houden tot op onze dagen toe. Nog altijd worden de boeken van Jules Verne verslonden door onze jonge menschen; ze staan zelfs bij geen enkel modern jongensboek ten achter, wat de waardeering betreft. Er zijn tal van boeken, die de w e r k e l i j k h e i d beschrijven van onderzeeboten en vliegmachines, die een spannend verhaal ophangen van verre tochten onder de golven en avonturlijke reizen door de lucht; ze zijn op moderne manier uitgegeven en voortreffelijk geïllustreerd — maar ze verdringen de Jules Verneboeken met hun verouderden klein-letter druk en onderwetsche prentjes niet. In een groote bibliotheek voor jongeren, die ik leid, en waarin de beste moderne reisverhalen zijn opgenomen, gaan de romans van Jules Verne van hand tot hand. Zelfs moest ik, kort geleden, eenige exemplaren vernieuwen, omdat ze door het veelvuldig gebruik totaal versleten waren! En hetzelfde verschijnsel constateert ook Van Raalte aan het slot van zijn artikel.

Zeker is dat voor een deel gevolg van hun opvoedkundige waarde, zooals Van Raalte zegt: „(Verne .... geeft zijn lezers veel aardrijkskundige en natuurkundige kennis...." Maar de eigenlijke verklaring ligt voor mijn gevoel toch in precies dezelfde omstandigheid, die ze in hun eigen tijd zoo gezocht deed zijn: ze beteekenen nóg, óók voor onze dagen, de harmonische verbintenis tusschen natuurwetenschappelijke techniek en romantiek, ze vervullen nog de behoefte aan het fantastische, avonturlijke, aan den schoonen schijn, bij een jeugd, die 't grootste deel van den dag aan intellectueele, ook exact-intellectueele belangen zich te wijden heeft. En ze doen dat precies op de manier, die de jonge lezers wenschen: boeiend, altijd onderhoudend, met een grooten zin voor humor (men denke b.v. maar aan Passepartout, Philias Foggs knecht) en de meest stoute verbeeldingskracht.

De hoogste onderscheidingen zijn Jules Verne te beurt gevallen: hij is benoemd tot lid van de Société de Géographie te Parijs, de Académie Française bekroonde verschillende van zijn boeken, met bijna verstelijke eer en in tegenwoordigheid van deputé's van Europeesche mogendheden is hij begraven, toen hij in Maart 1905 was overleden. Maar we behoeven deze en dergelijke argumenten niet, om een herdenken van zijn geboorte-datum te motiveeren. Meer dan deze, gerechtvaardigde en op zichzelf zeker beteekenisvolle erkenningen, spreekt de waardeering, die Jules Verne gevonden heeft bij duizenden lezers, ouderen en jongeren, en de plaats, die zijn werk nog altijd inneemt, in de onafzienbaar breede rij van boeken en romans, die de moderne tijd kent.

C. T.

OPVOEDING EN ONDERWIJS.

„De taak der Overheid ten opzichte van de Hygiëne in de school".

Onder bovenstaanden titel verscheen No. 26 van de uitgaven van 't Gereformeerd Schoolverband, van de hand van Dr C. J. Honig, arts te Amsterdam. Wat van deze gansche serie van publicaties geldt, dat ze n.l. een verdienstelijk werk is voor onze scholen, kan in 't bijzonder gezegd worden van deze brochure van Dr Honig. Het moeilijke vraagstuk van de zorg der Overheid voor onze gezondheid komt daarin aan de orde. En in Nederland, zoowel als in andere landen, is dat een teer punt. Wij kennen ook hier de pretenties van de medische wetenschap, die wel eens gebruik heeft weten te maken van de machtige hand der Overheid, om in te grijpen in de vrijheid van den mensch, waar dit nog niet altijd noodig was en ook nog lang niet altijd ongevaarlijk bleek. We denken hier aan wat we in de laatste maanden omtrent vaccinatie beleefd hebben.

Voor een arts is het wel een beetje moeilijk, in onze dagen over een dergelijk onderwerp te schrijven. Dr Honig heeft die moeilijkheid gevoeld en op meesterlijke wijze overwonnen. Hij komt op voor de verdiensten, die de medische wetenschap heeft, natuurlijk, maar laat zich toch geen oogenblik verleiden, om van de lijn van het goede anti-revolutionaire beginsel af te wijken.

't Spreekt vanzelf, dat zijn betoog voornamelijk neerkomt op de behandeling van de vraag, in hoeverre de schoolarts een plaats moet hebben in de zorg der Overheid ten opzichte van de hygiëne in de school. Vóór- en tegenstanders laat hij eerlijk aan het woord komen. Dr Rijk Kramer en Dr Hamburger krijgen even goed een beurt als Dr van Dieren en Dr van Staveren. 't Wordt duidelijk, dat we hier maar niet eenvoudig klaar zijn met te zeggen, dat de ouders voor de kinderen moeten waken. Die kinderen mogen niet worden opgeofferd aan het bekrompen inzicht of aan den onwil der ouders. Bovendien zijn zieke kinderen een gevaar voor de anderen, waarmee ze in dezelfde klas, op dezelfde bank zitten. Aan den anderen kant is evenwel aan het optreden van schoolartsen een groot gevaar verbonden n.l. dat men er toe komt, de kinderen in medische behandeling te nemen. Daar moet om principieële reden streng tegen gewaakt worden; daarmede zou de Overheid inderdaad een terrein betreden, dat het hare niet is. De ouders, die wel oog hebben voor een goede lichamelijke verzorging, zouden daartegen gegronde bezwaren kunnen inbrengen. Bovendien zou het aan andere ouders maar al te gemakkelijk gemaakt worden. Die zouden wel graag in deze, als in alle andere zaken, steunen op de Overheid. Aan een goede ontwikkeling van het volksleven zou dit niet bevorderlijk zijn. Om de lijn van de redeneering van Dr Honig even aan te geven en meteen aan te dringen op de lezing en overweging van zijn denkbeelden, schrijf ik hier de stellingen af, waarmee het geschrift eindigt.

1. De huidige regeling van Regeeringswege biedt onvoldoende waarborg voor goede hygiënische verhoudingen in de school.

2. Ten einde hierin verbetering te brengen is een nieuw wetsontwerp op de gezondheidsdiensten noodzakelijk.

3. Alleen medisch-hygiënisch schooltoezicht kan de verbetering brengen.

4. Van Anti-revolutionair standpunt kan alleen dan het schoolartsentoezicht gesteund worden, indien het gebracht wordt onder de overheidszorg voor de volksgezondheid.

5. Schoolartsen dienen zich van alle medische behandeling te onthouden.

6. Medische behandeling van schoolkinderen door de Overheid is met Anti-revolutionaire beginselen onvereenigbaar en dienovereenkomstig voor de ontwikkeling van het volksleven nadeelig.

7. Het medisch onderzoek van schoolkinderen kan slechts met toestemming der ouders plaats vinden.

8. Een goede schoolartsendienst, op principieel zuivere basis, is, met medewerking der onderwijzers, de beste waarborg, dat de schadelijke invloeden van het schoolleven zooveel mogelijk worden weggenomen.

9. Een schoolartsendienst kan de Regeering van advies dienen inzake wettelijke voorschriften voor het schoolleven, optreden voor den onderwijzer bij hygiënische gevaren en door middel van tijdige waarschuwing aan de ouders een belangrijken steun bieden bij het volbrengen van hun opvoedingstaak.

10. Indien algemeen medisch schooltoezicht op alle scholen wordt gewenscht, zal dit alleen mogen geschieden met veiligstelling van de zelfstandigheid van het onderwijs en van de onaantastbare rechten van het huisgezin.

Heel wat voorstanders van den schoolarts zullen de brochure te mak vinden. Dr Honig zelf zal niet meenen, dat de oplossing reeds gevonden en de moeilijkheden reeds overwonnen zijn, maar dat neemt niet weg, dat zijn brochure ons op den goeden weg houdt en verder leidt.